

5. Тимчишин О.Ф., Рудавська Н.М. Соняшник: сучасний стан виробництва та вимоги до умов вирощування. Агронаука і практика. 2022. Вип. 1, Ч. 2. С. 14-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agnipr_2022_1_2_4
6. Басанець О. Технологія вирощування соняшнику: етапи, нюанси від сівби до збирання. SuperAgronom. <https://superagronom.com/articles/720-tehnologiya-viroschuvannya-sonyashniku-etapi-nyuansi-vid-sivbi-do-zbirannya>
7. Демчук Н. Виклики 2021 для тих, хто вирощує соняшник на Півдні та Сході України. SuperAgronom.com. 2021. <https://superagronom.com/articles/470-vikliki-2021-dlya-tih-hto-viroschuye-sonyashnik-na-pivdni-ta-shodi-ukrayini>
8. ЄРЕМЕНКО О. Адаптивність різних гібридів соняшнику до умов недостатнього зволоження. Агробізнес сьогодні. 2020. <https://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/19175-adaptivnist-riznykh-hibrydiv-sonyashnyku-do-umov-nedostatnoho-zvolozhennia.html>
9. Коваленко О. А., Паламарчук В. Д., Корхова М. М., Нерода Р. С. Вплив позакореневого підживлення на продуктивність соняшнику в умовах Південного Степу України. Сільське господарство та лісівництво. 2022. № 25. С. 33-47. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13960>

УДК 633.857.4:631.5(477.7)

ВИВЧЕННЯ СОРТОВОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

Олійник О.В., аспірант
Федорчук М.І., доктор с.-г. наук, професор,
зав. кафедри ґрунтознавства та агрохімії
Миколаївський національний аграрний
університет, м. Миколаїв

Дослідження біологічних, морфологічних і господарських характеристик озимої пшениці, що вирощується в умовах посухи, а також її адаптаційних можливостей до суворих кліматичних умов, становить один із ключових напрямків наукових досліджень.

Особливо значний внесок у розвиток цього напрямку зробили вчені Селекційно-генетичного інституту. С. П. Лифенко, М. Ю. Наконечний і Т. П. Нарган. Їхні дослідження демонструють, що в регіоні Півдня України, завдяки поєднанню природної еволюції, селекційних методів та багаторічних наукових програм, було створено високоефективні сорти озимої пшениці. Ці сорти вирізняються високою стійкістю до екстремальних кліматичних факторів, таких як посуха, спека та мороз, при цьому зберігаючи високу якість зерна, що є важливим фактором для продовольчої безпеки [Лифенко С. П., Єриняк М. І., Наконечний М. Ю. Методи та результати селекції високоінтенсивних сортів пшениці м'якої озимої в умовах Півдня України. Зб. наук. праць СГІ – НЦНС. 2016. Вип. 27 (67). С. 23–35.].

Актуальною є селекційна робота, спрямована на створення сортів озимої пшениці з покращеними адаптивними властивостями, здатними забезпечити стабільну врожайність навіть за несприятливих умов Південного Степу України. Завдяки зусиллям вчених Селекційно-генетичного інституту та Інституту зрошуваного землеробства були створені нові високоврожайні сорти, які не лише забезпечують високі врожаї, але й мають підвищені харчові властивості. Ефективність цих сортів підтверджена результатами державних випробувань, а також численними успіхами у практичних господарствах аграрного сектору [Каталог сортів та гібридів : науково-методичні рекомендації. Литвиненко М. А., Лифенко С. П., Наконечний М. Ю та ін. / за ред. Соколова В. М. Одеса : СГІ - НЦНС, 2020. 176 с.].

Морфо-біологічні особливості сортів озимої пшениці варіюються залежно від конкретного сорту, проте є низка загальних ознак, що впливають на продуктивність, стійкість до несприятливих умов та якість зерна. Усі ці фактори мають важливе значення для підвищення врожайності та адаптації до кліматичних умов. Сорти озимої пшениці, придатні для вирощування на півдні України, мають ряд загальних ознак, що дозволяють їм ефективно адаптуватися до специфічних кліматичних та ґрунтових умов цього регіону [Василіук П. М. Наукове обґрунтування стабільності прояву морфологічних ознак пшениці м'якої (*Triticum aestivum* L.) при проведенні кваліфікаційної експертизи на ВОС].

Розвиток кореневої системи залежить від ряду факторів, таких як вологість ґрунту, мінеральне живлення та попередники. На перезволожених ґрунтах через погіршення газообміну коренева система розвивається слабо, що призводить до концентрації коренів у верхніх шарах ґрунту. В умовах посухи розвиток вторинних коренів може бути пригніченим, тоді як за оптимальної вологості (60–70% повної вологоємності ґрунту) рослини розвивають більш потужну кореневу систему.

Для формування сильної кореневої системи важливу роль відіграють мінеральні добрива. Фосфор і калій стимулюють розвиток кореневої маси, тоді як азот сприяє розвитку надземної частини та підвищує активність кореневої системи. Оптимальним для озимої пшениці є внесення мінеральних добрив у дозах N60P60K60 — N120P75K75. Особливу увагу слід приділяти внесенню фосфору і калію під час передпосівної обробки ґрунту.

Мікроелементи також відіграють важливу роль у розвитку кореневої системи. Наприклад, бор сприяє переміщенню вуглеводів до точок росту коренів, що забезпечує їх активне розростання. Молібден, накопичуючись у кореневих верхівках, підвищує фізіологічну активність кореневої системи. Дефіцит цих мікроелементів може призвести до порушення розвитку як кореневої системи, так і надземних органів рослини.

Надземна маса рослин є ключовим елементом агроценозу, що визначає біопродуктивність озимої пшениці і напряду впливає на врожайність зерна. Елементи надземної частини пшениці відіграють критичну роль у забезпеченні рослини енергією та ресурсами, необхідними для її росту та розвитку. Вони беруть участь у таких важливих процесах, як фотосинтез, транспірація, поглинання поживних речовин та репродуктивні функції.

Озима пшениця (*Triticum aestivum* L.) є однією з ключових зернових культур, що вирощуються в Україні, і має значне економічне та агротехнічне значення для сільського господарства країни. Завдяки високій пластичності, озима пшениця адаптована до різних ґрунтово-кліматичних умов, що дозволяє її культивувати у всіх зонах України. Морфо-біологічні особливості сортів пшениці визначаються їхньою адаптивною здатністю до стресових факторів (мороз, посуха, хвороби), а також потенціалом врожайності та якістю зерна [Устинова Г. Л., Самойлик М. О., Лозінський М. В., Уліч О. Л., Уліч Л. І. Продуктивність і адаптивні властивості нових сортів пшениці. Агроном. 2024. <https://www.agronom.com.ua/produktivnist-i-adaptivni-vlastivosti-novyh-sortiv-pshenytsi/>].

Сорт «Щедрість одеська» демонструє високу зимостійкість завдяки добре розвиненій кореневій системі, що дозволяє витримувати низькі температури і швидко відновлюватися навесні. Висока посухостійкість дозволяє вирощувати сорт у степових регіонах із недостатнім рівнем опадів. Восковий наліт на листках мінімізує випаровування вологи, що покращує водний баланс рослини. Сорт стійкий до основних грибкових захворювань, таких як борошниста роса, бура іржа та фузаріоз колосу.

Сорт «Мудрість одеська» характеризується середньорослими стеблами (90-100 см), що забезпечують стійкість до вилягання. Колос середнього розміру, білого кольору, середньої щільності. Висока морозо- і посухостійкість роблять цей сорт придатним для вирощування у степовій зоні. Сорт має високу зимостійкість і посухостійкість, що дозволяє ефективно використовувати його в умовах недостатньої вологи.

Сорт «Овідій» належить до середньорослих сортів із добре розвиненою кореневою системою. Колос білий, середньої щільності, забезпечує хорошу зернистість. Висока зимостійкість дозволяє вирощувати сорт у Степу. Сорт стійкий до хвороб, зокрема до борошнистої роси та бурої іржі. Для цього сорту властива висока врожайність у південних регіонах України.

Сорт «Леда» відносно високорослий сорт із щільним колосом. Зерно біле, крупне, добре виповнене. Висока зимостійкість і стійкість до захворювань робить цей сорт ефективним для вирощування в умовах достатньої вологи. Сорт Забезпечує стабільно високі врожаї.

В результаті досліджень сортів озимої пшениці вивчалися унікальні морфологічні особливості, що дозволяє фермерам обирати сорти залежно від агрокліматичних умов та цілей вирощування. Ці сорти забезпечують високу продуктивність та стійкість до стресових факторів, що є вирішальним для успішного землеробства.

Список використаних джерел

1. Лифенко С. П., Єриняк М. І., Наконечний М. Ю. Методи та результати селекції високоінтенсивних сортів пшениці м'якої озимої в умовах Півдня України. Зб. наук. праць СГІ – НЦНС. 2016. Вип. 27 (67). С. 23–35.
2. Литвиненко М. А., Лифенко С. П., Наконечний М. Ю. та ін.; за ред. Соколова В. М. Каталог сортів та гібридів: науково-методичні рекомендації. Одеса: СГІ – НЦНС, 2020. 176 с.
3. Василюк П. М. Наукове обґрунтування стабільності прояву морфологічних ознак пшениці м'якої (*Triticum aestivum* L.) при проведенні кваліфікаційної експертизи на ВОС.
4. Устинова Г. Л., Самойлик М. О., Лозінський М. В., Уліч О. Л., Уліч Л. І. Продуктивність і адаптивні властивості нових сортів пшениці. Агроном. 2024. DOI: <https://www.agronom.com.ua/produktyvnist-i-adaptyvni-vlastyvosti-novyh-sortiv-pshenytsi/>

УДК 633.857.4:631.5(477.7)

СОРТОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГІРЧИЦІ ПОСІВНОЇ

Кутняк В.Є., аспірант
Федорчук М.І., доктор с.-г. наук, професор,
зав. кафедри ґрунтознавства та агрохімії
Миколаївський національний аграрний
університет, м. Миколаїв

Різноманіття хрестоцвітих культур, зокрема гірчиці, створює широку генетичну базу для селекції нових високопродуктивних сортів, адаптованих до регіональних умов вирощування. У результаті багаторічних досліджень на Прикарпатській державній сільськогосподарській дослідній станції сформовано значну колекцію зразків хрестоцвітих культур, яка є цінним вихідним матеріалом для селекційної роботи, спрямованої на підвищення урожайності та покращення якості насіння [1]. Одним із ключових елементів технології вирощування гірчиці є використання високопродуктивних сортів. У сучасних умовах сорт виступає не лише засобом реалізації науково-технічних досягнень у землеробстві, а й важливою ланкою комплексу організаційно-технологічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва та адаптацію до екстремальних погодних умов. Підвищення інтересу до цієї культури зумовлене її високою ринковою вартістю [1].